

HERVÉ DE WECK (ED.)

1950–1990. LA SUISSE ET LA GUERRE FROIDE

(ASHSM, Berne, 2003. 231 o.)

Svájci Hadtörténelmi és Hadtudományi Egyesület Bernben, 2002. október 19-én „Svájc és a hidegháború” témában tartott nemzetközi kollokviuma előadásainak szerkesztett, bővített változatát tartalmazza jelen kötet. A tárgyalt időszakban a világ valós fejleményeitől olyannyira elzártan élt magyar olvasók szempontjából különösen érdekes kézbe venni e fontos korszak számos kérdését elemző írásokat. Már a beköszöntőt megfogalmazó Prof. Dr. Guy P. Marchal, a Svájci Történelmi Társaság elnöke felhívja a figyelmet arra, hogy számos egykori felelős európai vezető katonagyéniség nyilatkozik meg ezúttal rendkívül figyelemre méltó, múltbéli sorskérdésekben.

Adrien Tschumy hadtesttábornok, az egykori vezérkari tüzértiszt, utoljára a svájci 3. hegyi hadtest parancsnoka, bevezetőként Svájcnak az Észak-atlanti Szövetség és a Varsói Szerződés közt elfoglalt geostratégiai helyzetét mutatja be írásában. Már a szemléltető áttekintő vázlatlalt hangsúlyozza, hogy a szovjet hadsereg és vazallus hadseregei Kelet-Németországból 217 km, Csehszlovákiából 315 km távolságból, a Németországi Szövetségi Köztársaság területén való áttöréssel érthettek volna ki a svájci államhatárra. Egy további vázlaton azt is bemutatja, milyen NATO-erők állomásoztak a jelzett két támadási irányban a Varsói Szerződés államai és Svájc között. Részletezi a két katonai tömb alapvető harc-eszközeit, valamint a Svájc rendelkezésére állókat, hangsúlyozva, hogy utóbbiak hadrendbe állítása éppen a hidegháborús állandó fenyegetettsége miatt vált szükségessé.

A hidegháború eseménytörténetére áttérve Roland Haudenschild ezredes állított össze rendkívül tanulságos párhuzamos kronológiát az 1945–1990 közti egyetemes és svájci történelmi eseményekre vonatkozóan.

A hidegháború és a svájci semlegességi politika kapcsolatrendszeréről Edouard Brunner nagykövet nyilatkozott meg, az a hivatásos svájci diplomata, aki korábban Lisszabonban, Bogotában, Washingtonban és Párizsban teljesített külszolgálatot. Mondanivalójának vezérfonalát a szovjet politikai változások által kiváltott svájci reakciók bemutatása képezi.

Dr. Roland Beck vezérkari ezredes, a svájci vezérkar hadművelési főnöke Peter Braun társszerzőségével a korabeli nukleáris fegyverek által fenyegetett Svájc 1955–1961 közti, fegyveres semlegességet jelentő honvédelmét részletezi dolgozatában.

Ehhez csatlakozva, de tágítva a kört, Dr. Hans Rudolf Fuhrer ezredes, a Zürichi Egyetem magántanára „Svájc hidegháborús fenyegetettsége 1945–1966” című írásában lépésről-lépésre idézi fel, miképpen történt a fenyegetettség felismerése, és az arra megfelelő hadgyakorlatokkal való reagálás. Ezekkel a fejleményekkel szembeállítja a tudományos kutatás mai állása szerint ténylegesen létezett fenyegetettségi helyzetet, valamint Svájc semlegességének szovjet stratégiai megítélését. Véggökövetkeztetései igen figyelemre méltóak. Egyrészt úgy ítéli meg, hogy a hidegháború óriási ellentétes ideológiai szándéktükröződés volt, mindegyik fél a másik támadásától tartott. Másrészt megállapítja, „semmi sem mutatott arra, hogy Svájc a Varsói Szerződés terveiben 1966-ig fontos szerepet játszott volna”.

Dr. Jürg Stüssi-Lauterburg vezérkari ezredes, a Svájci Szövetségi Katonai Könyvtár és Hadsereg-történelmi Szolgálat igazgatója, és két munkatársa, Stefanie Frery PhD és Dominic M. Pedrazzini ezredes „A hidegháború nyugat felől nézve, 1944–1975” címmel a svájci fegyverkezést szorgalmazó amerikai-brit informális nyomásra vonatkozó érdekes képpel egészítik ki az előzőeket.

Prof. Dr. Fritz Stoeckli dandártábornok, a Neuchâtel Egyetem egyetemi tanára, korábban a svájci 2. határdandár parancsnoka, a hidegháborús időszak osztrák-svájci kapcsolatrendszerét elemzi a biztonságpolitika és a hadügy területén.

Ismét más vonatkozást, a politikai-katonai szempontból kétpólusú Európával kapcsolatban svájci hírszerzést vizsgálja tanulmányában Mario Petitpierre hadosztálytábornok, a tapasztalt repülőztiszt, utoljára a svájci vezérkari főnök hírszerző és elhárító helyettese. Már bevezetőben határozottan leszögezi, hogy figyelmük középpontjában Kelet-Európa áll, de nem csupán – a kétpólusú világra tekintettel a

Varsói Szerződés” –, hanem az izraelita–izlám ütközések miatt a Közel- és Közép-Kelet államai is. Ugyanígy, más válságócok miatt, egész távoli térségekre is kiterjedt tevékenységük, így Dél-Afrika, Korea, Vietnám területére. Ezt követően néhány jellemző történelmi eseménnyel kapcsolatos példán át mutatja be az általa irányított hálózat tevékenységét és külföldi együttműködését.

Walter Dürig hadtesttábornok, utoljára a svájci Légi- és Légvédelmi Csapatok parancsnoka, a kettészakított Európa közepén végzett légtérvédelmi tevékenységet mutatja be. Bevezetőként ismerteti a rendelkezésre álló eszközöket, a hírszerzést és a hirtovábbítást, a vezetéshez szükséges infrastruktúra kiépítését. Ezután külön szól a biztonságpolitikai alapelv, stratégia, hírszolgálat és nemzetközi együttműködés kapcsolatrendszeréről. Befejezésül ismerteti a kiképzést, a hadgyakorlatokat, a haderőn belüli és kívüli kapcsolatrendszert, főleg a gazdasági élettel való egybefonódást.

Ehhez csatlakozva, Dr. Hans Jörg Huber dandártábornok, többszörösen kanton- és szövetségi kormánytag, a neves jogász és az 5. határdandár egykori parancsnoka általában elemzi a honvédelem érdekében végzett politikai és katonai tevékenységet, mégpedig saját életútja alapján. Ennek során egybeveti a katonai és a polgári biztonságért felelős vezető tevékenységét, és külön szól a határvédelem

fejlődéséről, a svájci kormány biztonságpolitikai tevékenységéről.

Jean-Jacques Furrer ezredes, kiváló szállítási szakember, a nyolcvanas évek elején moszkvai svájci véderőattasé, később a 3. hegyi hadtest vezérkari főnökének hadtáphelyettese, a Varsói Szerződés központjában szerzett élményeiről számol be. Őszinte hangvétellel szól legális hírszerző tevékenységéről, a szolgálati ideje alatti emlékezetesebb eseményekről. Érdekes képet nyújt, miként látták és ítélték meg keleti kapcsolatai Svájc semlegességét.

A másik oldalról Rüdiger Stillfried ny. osztrák hadosztálytábornok saját, védelmi attaséként a kilencvenes években Svájcban eltöltött idejére emlékezik vissza röviden.

A záró dolgozatot, egyúttal kitekintést François Koscher vadászpilóta, pályája csúcson repülő-dandártábornok, ugyancsak a kilencvenes évek elején Svájcban akkreditált francia védelmi attasé írta „A hidegháború utáni Svájc” címmel.

A rendkívül tanulságos tanulmánykötet szigorú szakmaiságát szerencsésen háziasítja az egyes témákhoz csatlakozó egykorú sajtóbeszámolókkal és gazdag képi szemléltetőanyaggal. Az egyes témák iránt elmélyültebben érdeklődők számára összesített válogatott bibliográfia zárja le a közzétett tanulmányokat, közleményeket.

Zachar József

BALOGH TAMÁS – CSEPREGI OSZKÁR

A SZENT ISTVÁN CSATAHAJÓ ÉS A CSATAHAJÓK RÖVID TÖRTÉNETE

(General Press Kiadó, Budapest, é. n. [2002.] 208 o.)

A magyar hajózás történetének vitathatatlanul leghíresebb hajója, s egyben a magyar hajógyártás csúcsteljesítménye a tragikus sorsú SZENT ISTVÁN csatahajó. A szerzőpáros e hajónak kíván méltó emléket állítani ebben a reprezentatívnak szánt, gazdagon illusztrált kötetben.

A könyv alapvetően négy részre oszlik, ebből kettő hosszabb, kettő pedig lényegesen rövidebb. Az első rész a „Csatahajók története” címet viseli, és a csatahajók kialakulását és történetét mutatja be, igen vázlatosan, tizenöt oldalon. A második, egyben leghos-

szabb, száz oldalas, lényegi rész a „SZENT ISTVÁN” története” címet kapta, s a hajó építésének, szolgálatának és elsüllyedésének történetét meséli el részletesen. „A roncsok története” című fejezet a SZENT ISTVÁN roncsaihoz vezetett búvárexpedíciók, elsősorban a magyar expedíciók szervezését, történetét és eredményeit dolgozza fel közel hatvan oldalon. A negyedik, utolsó rész húsz oldalon az elsüllyedésre vonatkozó – elsősorban magyar – visszaemlékezéseket ad közre. A kötetet rövid epilógus és 99 tételes bibliográfia zárja. Recenzens e ponton előre kívánja bocsáta-